

Dârülmülk Konya

TARİH, KÜLTÜR, SANAT VE MEDENİYET
2023 / 2

“Vuslat”ın
750. yılında
Hz. Mevlânâ
ÖZEL SAYI

Konya

KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
ADINA SAHİBİ
Uğur İbrahim Altay

YAYIN KURULU

Ahmet Emre Bilgili

Azmi Özcan

Beşir Ayvazoglu

Coşkun Yılmaz

Erhan Afyoncu

Hilmi Şenalp

Mahmut Erol Kılıç

Mustafa Fayda

Mustafa S. Küçükaşçı

Özkul Eren

Şükrü Koyuncu

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Mustafa S. Küçükaşçı

Coşkun Yılmaz

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Ahmet Bilgiç

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Osman Demirtaş

EDİTÖR

Ekrem Aytaç

Mehmet Bilal Yamac

SANAT YÖNETMENİ

Özkul Eren

GRAFİK TASARIM ve UYGULAMA

Yasin Ilıcalı

FOTOĞRAF

Konya Büyükşehir Belediyesi Arşivi

İzzet Keribar

Ekrem Aytaç

2023-2

BASKI

Seçil Ofset

100. Yıl Matbaacılar Sitesi 4. Cadde No: 77

Bağcılar-İstanbul

www.secilofset.com • Sertifika No: 44903

İLETİŞİM

Konya Büyükşehir Belediyesi

Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı

Mevlana Kültür Merkezi Çimenlik Mahallesi

Aslanlı Kışla Caddesi No: 8 Karatay/KONYA

Tel: 444 55 42

web: www.konya.bel.tr

e-mail: darülmülk@konya.bel.tr

MERHABA...

Türk-İslâm düşüncesinin insan formunda tecessümü olarak nitelenebilecek Hz. Mevlânâ, Dârülmülk Konya'nın ikinci sayısının gündemini teşkil ediyor. Konya ve Hz. Mevlânâ, biri olmadan diğerinin düşünülmemeyeceği madde ve ruh bütünlüğünün ifadesi. Bu tecelli her biri düşünce dünyamızın ufuklarını zenginleştiren seçkin yazarlarımız tarafından çeşitli yönleri ile kaleme alındı ve tarihe not düşüldü. Bu yazılar özel hazırlanan illüstrasyon ve görsel malzemelerle de desteklendi.

Milletleri büyük yapan bir husus da kader anlarındaki davranış kabiliyetleridir. Adeta kurucu mayanın her hal ve şartta yaşatılması anlamına gelen bu kabiliyet tam da ihtiyaç duyulduğu anda kendi içinden yetişen nefeslerin sıcaklığı ile harekete geçer. 13. yüzyıl böyle bir kader anıdır. Türk-İslâm geleneği tarihin kaydettiği en çetin imtihanlardan biri ile karşı karşıyadır. Bir taraftan Moğol istilâsı diğer taraftan Haçlı saldırıları ile maruz kalman girdaptan kurtulma başta Hz. Mevlânâ olmak üzere Yunus Emre, Hünkar Hacı Bektaş, Hacı Bayram Veli, Şeyh Edebali, Abi Evren ve daha niceleri gibi

gönül erlerinin yeşerttiği mayanın hayatıyeti ile yeni bir yolculuğu başlatmıştır. Bu gönül erlerinin her biri yanmış yıkılmış bir coğrafyada bütün ümitlerini kaybetmiş insanlara yeni bir hayat nefesi üflediler. Her biri aynı hakîkatı kendi dilince seslendirdi.

Tarihin yetiştirdiği en güzîde şahsiyetlerden biri olan Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî de “Toprağa sevgiden başka bir tohum ekmeyiz” diyerek Türk-İslâm medeniyet anlayışının temel harcının sevgi olduğunu tebeyyün ettirmişti. İşte bu harcı korumak yarınların teminatıdır. Ancak geleneği korumak onu müzelik malzeme keyfiyeti ile değil yaşayan bir değer olarak yarınlara aktarmak ile anlamlı hale gelir. Onun için de yine Hz. Mevlânâ’nın ifadesiyle “Yeni şeyler söylemek” gereklidir. Her dem yenilenmek her an tazelenmek.

2023 senesi vuslatın 750. yılı münasebetiyle bütün dünyada “Mevlânâ Yılı” olarak idrak edilecek. Onun için Konya’ya ve bize düşen büyük sorumluluklar var. İlim ve irfan mükteşebatımızın bütün dünyaya yeniden takdimi için bu vesileyi bir imkân olarak değerlendirip tarihin bu en muteber isimlerinden birinin rehberliği ile sevginin bütün hal ve tecellilerini yeniden mahzun ruhlarla üflemek lâzım. Dârülmülk Konya bu sayısına bu saikle hazırlandı.

Kıymetli okuyucularımız; dergimizin bu sayısı baskı aşamasında iken bir başka vuslat daha gerçekleşti ve çok kıymetli Prof. Dr. Mustafa Sabri Küçükaşcı hocamız dar’ül-bekaya irtihal eyledi. O olmasaydı bu dergi ete kemiğe bürünemezdi. Âdeta mesuliyetini ikmal ile bizlere emanet bırakıp sonsuzluk yolculuğuna çıkar gibi gitti. Konya’nın Türk-İslâm âlemine hediye ettiği yiğit bir kıymet olarak ardında nice güzellikler bırakıp Rahmet-i rahmâna kavuştu. Dârülmülk Konya’da bu güzelliklerden olduğu için vuslat sayımız onun aziz hatırasına ithaf olunur. Makamı âli, menzili mübarek olsun.

Dergimizin yayınıyla ilgili kararlılığı ve yayın kurulunun kararlarına desteğinden dolayı Konya Büyükşehir Belediye Başkanımız Uğur İbrahim Altay’a, yazarlarımıza, tasarım ekibine, katkıda bulunan bütün dostlara müteşekkirimiz.

YAYIN KURULU

MUSTAFA SABRİ KÜÇÜKAŞCI
22 Aralık 1963 - 29 Temmuz 2023

*Bir talebe heyecanı,
muhabbeti ve gayretiyle hazırladığı
“Vuslat” Özel Sayımızı
son bir hatıra gibi bırakarak aramızdan ayrılan
muhterem hocamızı sevgi, saygı ve
rahmetle yâdediyoruz.*

Dâirülmülk
Konya

İÇİNDEKİLER

06
MEVLÂNÂ VE YUNUS SELÇUKLU'DAN OSMANLI'YA MEVLEVÎLİK
BEŞİR AYVAZOĞLU

14
NİÇİN MEVLÂNÂ VE NİÇİN ŞİMDİ?
SEYYİD HÜSEYİN NASR

18
ÂLİM VE DEVLET ADAMI İLİŞKİSİNDEN İLİM VE SİYÂSET
İLİŞKİSİNE
TAHSİN GÖRGÜN

26
MEVLEVÎLİK VE HAT SAN'ATI
UĞUR DERMAN

42
MAHMUT EROL KILIÇ İLE İRFAN GELENEĞİMİZ VE HZ. MEVLÂNÂ
ETRAFINDA "İKİMİZİN KALBİ BİRDİR, SEN BENİMSİN; BEN SENİNİM"
MUSTAFA SABRİ KÜÇÜKAŞCI

62
HZ. MEVLÂNÂ VE İNSANLAR ARASINDAKİ FARKLAR
ŞULE GÜRBÜZ

78
VARLIK VE RUH ANLAYIŞI BİLİMSEL BİLGİ-HZ. MEVLÂNÂ
M. EMİN ÜNAL

84
İNCİRE LAYIK OLDUĞUNU DÜŞÜNEN KUŞÇAĞIZLAR DEĞİLSEK
AVUCUMUZDAKİ SÜT NEREDEN?: BİR "MEVLÂNÂ FELSEFESİ"NE
NEDEN İHTİYAÇ DUYARIZ?
EMİNE CANLI

110
MEVLÂNÂ DERGÂHI VE KALEMİŞLERİ
ALİ FUAT BAYSAL

116
KONYA'DA MESNEVÎHANLIK GELENEĞİ VE MESNEVÎHANLAR
AHMET ÇELİK • HASAN YAŞAR

156
ÂLGİ İLE HAKİKAT ARASINDA İNSAN
ABDULLAH KUŞLU

164
"PEYGAMBERİMİZİN YOLU AŞKTIR..."
SÂFİ ARPAGUŞ

174
İKİ KİTAP, TEK HAKİKAT: MESNEVÎ-Yİ ŞERİF VE
MUHAMMEDİYYE
MEHMET BİLAL YAMAK

181
MOĞOL KUMANDANI BAYCU, MEVLÂNÂ VE KONYA
NADİR KARAKUŞ

188
MEVLÂNÂ'NIN HUZURU
YAVUZCAN GÖKÇER • MELİKHAN KİRAZOĞLU

222
İZMİR MEVLEVÎHÂNESİ VE NEYZEN TEVFİK
MEHMET DEMİRCİ

228
YAPAY ZEKÂNIN DİLİYLE MEVLÂNÂ CELÂLEDDİN
HASAN AKAY

236
BİR TURİZM OBJESİ OLARAK 'GÖRSEL MEVLEVÎLİK'
AHMET EMRE BİLGİLİ

252
BEYAZIT YAZMA ESER KÜTÜPHANESİ'NDE
MİNYATÜRLÜ MESNEVÎ-İ MANEVÎ NÜSHASI
BEKİR ŞAHİN

262
MESNEVÎ'DEN BİR HİKÂYE HZ. ÖMER VE İHTİYAR
ÇALGICI
AHMET ANGI

274
HZ. MEVLÂNÂ VE İRFÂN
ALİ TEMİZEL

284
MEVLÂNÂ'NIN ESERLERİNDE ÜRETİM VE ÇALIŞMA
ADEM ESEN

300
ŞEMS VE MEVLÂNÂ
ABDULKERİM SURUŞ • MELİKHAN KİRAZOĞLU

312
MEVLÂNÂ
MUSTAFA ASIM KÜÇÜKAŞCI

Mesnevî, İbn Mubiddin Mehmet İnayetullah battı (1621), Env. 2040, TIEM

NİÇİN MEVLÂNÂ VE NİÇİN ŞİMDİ?

SEYYİD HÜSEYİN NASR

(Mütercim: Melikhan Kirazoğlu)

(Seyyid Hüseyin Nasr, "Çera Mevlana, Çera Kunun?", Gülistan Mecmuası, 1376 Yılı Yaz Sayısı (No:2), s.9-11.)

İran harsının göğü yıldızlarla dolu bir gök, ve bu göğün yıldızları asırlar boyunca hak ve hakikat vadisinin günlerinde yol gösterendi; ve ilim taliplerine de yol gösterdi. Halen de yol gösteriyorlar. Mevlânâ Celâlüddîn-i Belhî-i Rûmî hakkındaki bu iki günlük konferansın başında kendimize sormanın yeridir: Niçin Mevlânâ, ve niçin şimdi Mevlânâ? Batı gün geçtikçe daha da tanırken İslâmî ariflerin ve bilgelerin tefekkürünü, ve başka doğu dinlerinin tefekkürünü; niçin Amerika'da ve Avrupa'da Mevlânâ'nın eserlerine dönük böylesine geniş bir teveccüh var? Öyle ki Mevlânâ'nın İngilizce'ye tercüme şiir kitapları, kendisi de şiir ve şair itibariyle gayet doğurgan İngilizce'nin tüm şairlerinden çok satıyor. İrfanın inceliklerini dile getirmiş, felsefî ve kelâmî meselelerin en çetinlerini halletmekle uğraşmış başka kimseler de var. Sade bir dille, hikâyelerle insan hayatının esrarını ve hilkatin sırrını ortaya dökmüşler var. Başkalarının akîdesine ve mefkûresine müsamahayla, yumuşaklıkla yaklaşan, âlem-i suretten yola koyulup âlem-i manaya varmış olanlar var. İnsanın varoluşunun cevherine varmış, insan olmanın yüce hakikatini rabbın ulu hakikatinin sancağında görünür kılmış olanlar var. Vahyin bâtinî manalarını, ve

peşinden nübüvvetin, velâyetin, risâletin derûnî manalarını âşikâr kılmış olanlar var. Müslüman İran harsında, irfanî ve felsefî fikirlerin en zariflerini insanı mesteden şiirlerin kalıbında arz-ı endam ettirip kendi kelâmlarına giydirdikleri cemali hakikatin de libası etmiş büyükler var. Tüm bu hasletleri birbiriyle katıştıran, kulluk ettiğimiz rabbi aşkla yoğuran, maşuğun evine vuslat için böylesine muhkem bir yol döşeyen kişi, o ruh-ı kudî; o kelâmı halen kalbi mum eden ve varlığının bereketi hakikat taliplerine yol gösteren Rum'un mollasından başka kim ola?

Âlem-i sûretin mahdûdiyetlerine esir renkleri barıştıran elçidir Mevlânâ, onun insanı yüceltme arayışında ediplik vardır. İnsanperverlik ve insanperestlik arasındaki farkı asla unutmayan bir insanperverdir o, daima hatırlatmıştır ki hak insanperverlik yalnızca ilâh ekseninde olmalıdır. Batı insanı beş asırdır insanın kendisini rabbın yerine koymuşken bu büyük günahın getirdikleriyle, bizzat arzın meskûnlarının mevcudiyetini tehdit etmeye varmış korkunç buhranlarla artık yüz yüze gelme vaktidir. Mevlânâ bir şey söylüyor, ve söylediği bu şey insanperverlik zemininde duruyor, zira onun dünyasında

*Kandil, 11. yüzyıl
Env. 192, TIEM*

Allahu Teala'dan sonra dünya görüşünün merkezi insandır, ve işte onun bu hasleti çağdaş dünyanın arayıştakilerini ona çekiyor.

Aşkın ve muhabbetin kendisinden göçmüş olduğu bu dünyada Mevlânâ aşk âleminin sefiridir; ve kelimayı yer kürenin ırmaklarını rahmet suyuyla suvaran o Kaf Dağı'nın sakini Simurg'un elçisidir. Çirkinlikle dolup taşan, güzelliğin yalnızca güzelleştirme ve ziynetten ibaret olduğu bir dünyada Mevlânâ güzelliğin esaslı ehemmiyetini dile getirip güzellikte yârin hüsnünün tecellisini görüyor; bize Allah'ın güzel olduğunu ve güzeli sevdiğini hatırlatıyor. Güzelliğin her tecrübesi Mevlânâ için gönle düşmüş ateş-i aşkı hatırlatan, mutlak cemale açılan bir kapıdır.

Elliden fazla aruz vezninin kullanıldığı Divân-ı Kebir Farsça şiirin en büyük aruz hazinesiyse, bunun sebebi bir mucizeymişçesine müfessiri olduğu âlem-i gaybın şiirinin müziğiyle ruhunun tümünden ahenkli olmasıdır. Bizlerin çeng, hüdnânın o çengi çalan olduğu hakikati bir kez varlığında tahakkuk etti mi Mevlânâ'nın derûnî kulağı ademoğlunun elest gününde işittiği aşkı tınıyı daimen dinler oldu. İşte bu nedenle her lahza vecd içreydi ve semayı tarikatının erkanından bildi. Mevlânâ'nın şiirleri ezeldeki efendinin onun varlığının telini çalmasından doğan şarkının meyvesidir.

Mevlânâ bir fâkih ve bilgeydi, felsefeden nücuma zamanının tüm bilimlerini biliyordu. Fakat her şeyden öte Mevlânâ ilâhî esrarın arıfıydı ve hamı pişiren, pişmiş olanıysa yakıp kavuran hakikatin yanıp tutuşan aşığıydı. İnsanın nefsini ulûhiyyet makamına vardiyan sırı vakıftı ve biliyordu ki:

*nasılı bilinmez akla sığmaz bir birliği vardır
insanın rabbiyle insanın canının*

Mevlânâ'nın kelimâsı sonsuz bir denizken özetleyerek dahi temel hususlarını saymak mümkün değil. Bu iki gün boyunca konferansın konuşmacıları şairliği, şiiri ve düşüncesi itibarıyla esas vasıflarının birçoğuna muhakkak temas edeceklerdir. Fakat şimdi işaret edilen birkaç husus "Niçin Mevlânâ?" sorumuza cevap için yetiyor.

Şu anda batı toplumunu ve giderek diğer toplumları da saran, geçmişte bir benzeri olmayan derin buhranı kavramalıyız. Aynı zamanda çağdaş insanın özgürlük namına giderek en diplere, derinliklerin karanlık çukuruna gittiği, hatta yokluğun zulmetine düştüğü hakikatini kavrayarak "Niçin şimdi?" sorusuna kolayca cevap verebilir; Mevlânâ'nın düşüncesine ve fikirlerine dönüşün zarureti ortaya koyabiliriz. Aşkın tanığı, âlem-i gaybın müfessiri Mevlânâ'nın sözleri şüphesiz yok oluş ve helâk uçurumdan kurtulmak için bir yoldur; o hem Eflatundur hem Galen, hem ruhun ve aklın, hem revânın ve canın tabibidir. Âlem-i derûnun nâmütenâhî göğüne bir ışıktır Mevlânâ. Kelâmıysa hakkında nazmedildiği üzere varlık dünyasının kubbesinden öteye yükselmek için bir merdivendir:

*gök merdivenidir bu kelâm
ve kubbeye varır ondan giden
değildir orası gök kubbe
ama o kubbedir ki felekten de yeg.*

*Şamdan, 12-13. yüzyıl,
Env.33, Ürgüplü.*

Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
Mevlana Kültür Merkezi. Çimenlik Mahallesi. Aslanlı Kışla Caddesi. No:8
Karatay/KONYA